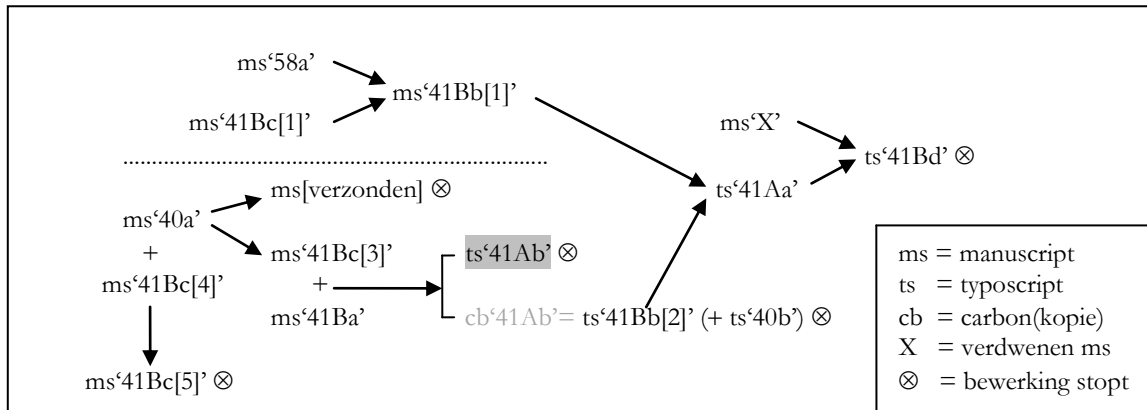

075 Oppression in art and life

Vooraf

Zie Digital Appendix: Comments 072+ *Texts about oppression*.

In het volgende schema is de ontwikkeling van en het verband tussen de verwante Oppression-bronnen te zien. De geaccentueerde bron wordt op deze plaats gepresenteerd.

Bron

Mondriaan laat - hij was niet in het bezit van een typemachine - van de samengevoegde manuscripten ('41Bc[3]+41Ba') een typescript ('41Ab) maken. Uit Mondriaans brieven hebben we niet kunnen opmaken wie de tekst voor hem getypt zou kunnen hebben.

De basis voor de tekst *Oppression in art and life* is het typescript '41Ab'. Dit typescript heeft Mondriaan laten maken met een doorslag; '41Ab' is het bovenvel en '41Bb[2]+40b' is de doorslag.

Het typescript '41Ab' bestaat uit 19 rechtsboven genummerde pagina's¹. De getypte titel 'Plastic Art Shows the Evil of Oppression' is doorgehaald en met de hand (potlood) vervangen door *Oppression in art and life*. Ook de dagtekening en ondertekening op pagina 19 zijn met potlood geschreven, evenals de toevoeging 'to continue'. Het typescript is op veel plaatsen met de hand gecorrigeerd. Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

De hoofdstukken in dit typescript zijn:

- Introduction
- Great Facts of Oppression
- The Art of the Past and Modern Art
- Art and Life Need Freedom
- Art's Real Content

Boven elk hoofdstuk heeft Mondriaan geschreven 'Italicise underlined'. De hoofdstuknummering, bijvoorbeeld 'Part 4 -' is bij elk hoofdstuk doorgehaald. Het hoofdstuk 'Introduction' is overgetypt van '41Ba', waarbij de correcties in de lopende getypte tekst van '41Ab' zijn doorgevoerd. De andere hoofdstukken zijn overgetypt van manuscript '41Bc[3]'.¹

Op de achterzijde van pagina 14 zijn een aantal tekeningetjes en krabbels te zien. Op de achterzijde van pagina 17 heeft Mondriaan twee woorden geschreven 'intrinsic' en 'extrinsic'.

Basistekst en leestekst

¹ Afmeting: 27,9 x 21,6 cm (11 x 8½ inch).

De basis voor het vervaardigen van de gepresenteerde leestekst is het typoscript '41Ab'. Mondriaans correcties zijn in de leestekst verwerkt. Het bijzonder hoofdlettergebruik in het manuscript is overgenomen.

Titel

De oorspronkelijke getypte titel van '41Ab' - 'Plastic Art Shows the Evil of Oppression' - is doorgehaald en met de hand gewijzigd in *Oppression in art and life*. Dit is ook de titel van de gepresenteerde tekst.

Datering en ondertekening

Mondriaan heeft typoscript '41Ab' ondertekend en gedateerd. Onderaan pagina 19 staat in zijn handschrift: 'Dec.R. '40' en 'Piet Mondrian'. De datering van de gepresenteerde tekst is: december 1940.²

Uit Mondriaans brieven heb ik niet kunnen opmaken wie de tekst voor hem getypt zou kunnen hebben. In ieder geval had hij zelf geen typemachine. We vermoeden dat Holtzman het typoscript (bovenvel en doorslag) in november/december 1940 in New York heeft getypt³. De tekst is getypt op papier van het zogenoemde US Letter-formaat (11 x 8½ inch).

Ontstaan en publicatie

Mondriaan voltooit in mei 1940 het manuscript *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* ('40a')⁴ en later de herziene versie van die tekst: *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* ('41Ba+41Bc[3]')⁵ in augustus 1940. Grote delen van *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* blijven behouden in *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*, maar niet alles. Van dit laatste manuscript ('41Ba+41Bc[3]') laat Mondriaan in New York een typoscript vervaardigen (bovenvel '41Ab' en doorslag '41Bb[2]+40b'). Van het bovenvel verandert hij de titel van *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* in *Oppression in art and life*.

In de brief aan Harry Holtzman van 30 april 1941 bevestigt hij dat Holtzman de tekst heeft getypt: 'I showed him [Glamer⁶] my article that you typed and corrected; he found it very good he said it was good that it was cultural and humanity.' In dezelfde brief is sprake van het voorlezen van dit artikel in het MoMA: '[...] he would that I lectured next season in the Modern Art Museum in this way that another read it for me.'

Harry Holtzman heeft zijn manuscript dus overgetypt en gecorrigeerd. Tijdens het overtypen van manuscript '41Bc[3]+41Ba' is met behulp van blauw carbonpapier een 'doorslag' (kopie) gemaakt. Op die manier ontstaan er twee identieke typoscripten: een zogenoemd 'bovenvel' en een 'doorslag'⁷. Het bovenvel is in het Holtzman Deposit opgeborgen in map '41Ab'; de doorslag is - om welke reden dan ook - gesplitst en in twee mappen opgeruimd: '41Bb' en '40b'.

'41Ab' is een tussenfase in de tekstontwikkeling van de verwante Oppression-bronnen. Het manuscript '41Ba' wordt grotendeels gevolgd. De vier pagina's met toevoegingen van '41Ba' zijn in de lopende tekst van typoscript '41Ab' ingevoegd. Het zou kunnen zijn dat Mondriaan het typoscript door een bekende (Ben Nicholson of Barbara Hepworth) heeft laten uittypen en daarbij waarschijnlijk mondeling heeft aangegeven waar de toevoegingen moesten worden ingevoegd.

Op 4 januari 1941 schrijft Mondriaan vanuit New York aan Winifred Nicholson⁸: '[...] and developed my article that I made in London. Hope to find a revue to publish it.'⁹

En aan Ben Nicholson¹⁰ schrijft hij op 4 januari 1941: 'I worked also on an article I began in London about 'Oppression in Art and Life' and I hope to find a revue to publish it. Morris told me that

² Mondriaan woonde in december 1940 in New York (353 East 56th Street); begin oktober 1940 is hij in de Verenigde Staten aangekomen (bron: CRII: 173).

³ Typoscript '41Ab' is gedateerd: december 1940.

⁴ Zie de toelichting van 072.

⁵ Zie de toelichting van 073.

⁶ Fritz Glamer (1899-1972), Zwitsers-Amerikaans schilder.

⁷ Het 'bovenvel' is het typepapier waaronder zich het carbonpapier en weer een vel typepapier (doorslag) bevindt; in feite is het 'bovenvel' het 'echte' (originele) typoscript.

⁸ Winifred Nicholson (1893-1981), Engels kunstenaar; hielp Mondriaan met zijn Engelse teksten (eerste echtgenote van Ben Nicholson).

⁹ Vindplaats brieven aan Winifred Nicholson: RKD-MCP – 62.

¹⁰ Ben Nicholson (1894-1982), Engels kunstenaar.

‘The Partisan’ found it a good article but that the English was not good enough! Other did not do this remarque.’¹¹

De Amerikaanse Charmion von Wiegand¹² schrijft in haar ‘Notes on Mondrian’ (13 april 1941)¹³: ‘We sat on his two stools at the table and corrected his manuscript and he showed me a new manuscript called ‘Oppression and Freedom’, but I did not read it because he wants to finish it first.’ Een manuscript met de titel ‘Oppression and Freedom’ is niet ontdekt. Vermoedelijk bedoelt Von Wiegand *Oppression in art and life*.

Het typoscript ‘41Ab’ is niet gepubliceerd.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Oppression in art and life* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het ‘Sleutelwoordenregister’¹⁴. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract, abstract art, constant opposition of position, construction, constructive elements, culture of plastic art, culture of pure relationship, destruction, determination, determined space, double action, dynamic movement, equilibrium, expressive means, intuition, limited form, mutual equivalence, mutual relationship, nazi, neutral forms, opposition of dimension, opposition of position, oppression, particular forms, progress or decay, purified color, purified means of expression, reciprocal action, rhythm, soviet, truth, unity.*

Bijzondere woorden

In typoscript ‘41Ab’ gebruikt Mondriaan voor de eerste keer het begrip ‘Double Action’. In feite gebruikt hij deze term eerst in de toevoeging B van manuscript ‘41Ba’, aangezien hij echter niet aangeeft waar deze toevoeging ingevoegd moet worden, bleef deze buiten de presentatie van ‘41Ba’.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Oppression in art and life is door Mondriaan gedateerd: ‘december 1940’. Waarschijnlijk heeft hij enige tijd na zijn aankomst in New York (3 oktober 1940) het typoscript *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* gecorrigeerd, de titel gewijzigd in *Oppression in art and life*, ondertekend en gedateerd. We vermoeden dat hij in december 1940 de tekst heeft gecorrigeerd. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1940 drie schilderijen vervaardigd: B296/B318-B298¹⁵. Hij zal tijdens de perioden van het schrijven aan *Oppression in art and life* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

¹¹ Vindplaats brieven aan Ben Nicholson: RKD-MCP – 61.

¹² Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunstkritica en kunstenares.

¹³ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024. ‘Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941’. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

¹⁴ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁵ CRII: 402-403.